

En sociologtidsskrift på svenska – varför då?

Debatt

AV STEFAN SVALLFORS

Sociologförbundets tidskrift *Sociologisk Forskning* har länge varit ett sorgebarn. I denna artikel vill jag kort skissera vad som har varit tidskriftens huvudsakliga problem och diskutera möjliga vägar framåt. Artikeln utmynnar i ett förslag om att radikalt lägga om tidskriftens policy i avsikt att göra den till en utåtriktad och bred samhällsvetenskaplig tidskrift.

Sociologisk Forskning är för närvarande en tidskrift som inte citeras, eller kanske ens läses. Av 93 rankade tidskrifter i *Social Science Citation Index* hamnar *Sociologisk Forskning* sist.¹ En stor del av artiklarna i tidskriften har ännu efter flera år inte citerats *en enda gång*. Till detta finns flera anledningar. En är naturligtvis att tidskriften publiceras på svenska, vilket gör att den potentiella publiken begränsas till Norden. En annan är att det varit svårt att få internationellt etablerade sociologer att publicera sig i tidskriften. När dessa publicerats i *Sociologisk Forskning* har det dessutom ofta varit i form av "dubbelpubliceringar" av artiklar som dessutom publicerats i någon engelsk-språkig tidskrift. Detta kan sannolikt förklaras av det låga meritvärdet som en artikel i *Sociologisk Forskning* ger.

Mer kvalitativa iakttagelser stödjer denna tes om *Sociologisk Forsknings* bristande vetenskapliga relevans. Det är sällan som någon artikel i tidskriften gett upphov till intressanta debatter inom det svenska sociologsamfundet. Det är också svårt att peka på någon artikel som medfört någon forskningsmässig omorientering eller nya teoretiska insikter. *Sociologisk Forskning* är kort sagt irrelevant även för de svenska sociologerna.

Detta betyder inte att svensk sociologisk forskning är vetenskapligt svag.

Stefan Svallfors är professor i sociologi vid Umeå universitet. Han leder den svenska delen av det komparativa forskningsprogrammet "International Social Survey Program".

Svenska sociologer har t ex i stor utsträckning hittat vägen till den internationella tidskriftsmarknaden. Under 90-talet stiger antalet artiklar publicerade av svenska sociologer i internationella tidskrifter markant. Även doktorander tenderar nu att publicera sig i internationella tidskrifter, bl a som en följd av en ökad andel "sammanläggningsavhandlingar" vid flera institutioner. Svensk sociologisk forskning står stark, men *Sociologisk Forskning* för en tynande tillvaro.

Denna problembild har länge varit känd för sociologförbundet. De två senaste redaktionerna har därför gjort allvarliga försök att höja tidskriftens vetenskapliga status. Artiklar som skickas in genomgår nu en *referee*-bedömning på samma sätt som i större tidskrifter. Redaktionerna har också genom att organisera särskilda temanummer försökt locka även väletablerade sociologer att bidra till tidskriften.

Detta har varit bra på flera sätt. De som skickar in artikel-manus får numer ofta kloka och användbara synpunkter på det de skrivit, och andelen artiklar med påtagligt låg kvalitet har minskat. Ifråga om att höja *Sociologisk Forsknings* status och relevans på den inomvetenskapliga arenan måste man nog ändå tyvärr konstatera att strategin inte lyckats. *Sociologisk Forskning* är och förblir ett andrahandsalternativ för de flesta svenska sociologer. Detta beror inte på avsaknad vilja och kompetens hos de senaste redaktionerna – tvärtom har de letts av personer för vilka jag har den största respekt. Jag menar helt enkelt att företaget – att skapa ett relevant inomvetenskapligt forum i form av en svenskspråkig tidskrift – är i grunden hopplöst.

Varför ska man överhuvudtaget ha en svenskspråkig sociologisk tidskrift? Ett svar kunde vara att vi kan behöva utbyta tankar, teorier och begrepp med varandra på vårt eget modersmål. Kanske finns det interna svenska sociologidebatter eller teorier som svårligen låter sig översättas till eller ens formuleras på engelska? Oavsett vad man tror om detta – själv tror jag inte att det ligger särskilt mycket i det – får man konstatera att *Sociologisk Forskning* inte har fungerat som ett sådant forum. Ett annat skäl kunde vara att ge doktorander ett publiceringsforum där den internationella konkurrensen inte är så hård. Det tycks dock som om de svenska doktoranderna klarat ganska väl att i internationell konkurrens publicera sina alster. På grund av det låga meritvärdet och den obefintliga citeringen av publiceringar i *Sociologisk Forskning* är dessutom en inriktning på denna tidskrift ganska meningslös för doktorander. Man kan lika gärna ge ut sina alster i institutionens interna rapportserie.

Jag vill däremot hävda att det kan finnas ett tredje skäl att ha en sociologitidskrift på svenska. En sådan kunde vara sociologsamfundets röst ut mot resten av samhället. Svenska sociologer producerar på löpande band forskningsresultat som har stor politisk och samhällelig relevans. Sociologer har dessutom ofta ett perspektiv på sociala frågor i bred bemärkelse som discipliner som nationalekonomi och statsvetenskap saknar. Trots detta har de svenska sociologerna i stort sett abdikerat från samhällsarenan och debatterna där. Vi har i stor utsträckning låtit politiker, journalister och redaktörer bestämma inte bara dagordningen utan det mesta av innehållet för samhällsdebatten. I den mån akademiker satt ett avtryck i denna har de nästan uteslutande varit ekonomer.²

Inte heller ifråga om att föra ut sociologisk forskning i samhällsdebatten har alltså *Sociologisk Forskning* fungerat väl. Tidskriften förs i stort sett aldrig på tal i massmedierna. De tidskriftsredaktörer jag pratat med kände inte ens till att tidskriften existerade. De artiklar som nu publiceras i *Sociologisk Forskning* har dessutom ett alldeles för inom-akademiskt tonläge och språk för att nå ut. När sociologer tycker de har någonting av samhällsintresse att anföra går de hellre till andra tidskrifter, t ex *Ekonomisk debatt* eller bredare tidskrifter som *Arena* och *Tiden*.

Så skulle inte behöva vara fallet. *Sociologisk Forskning* skulle kunna spela en roll i den bredare offentligheten, på samma sätt som *Ekonomisk debatt* gör. Det finns en efterfrågan i medieoffentligheten på intellektuella som förmår klä sin forskning i en tillgänglig språkdräkt och som vågar föra fram ståndpunkter och förslag i aktuella samhällsfrågor. Svenska sociologer borde i större utsträckning än nu kunna möta denna efterfrågan och de borde göra det i sin egen tidskrift. Vad jag efterlyser är alltså inte nya "samhällsingenjörer" som vill bestämma hur samhället ska ordnas, utan kritiska intellektuella som kan belysa centrala skeenden i vår samtid på ett sådant sätt att den läsande allmänheten kan nås.

För att nå dithän måste *Sociologisk Forskning* radikalt byta profil. Artiklarna måste skrivas på ett sätt som går att förstå även utanför den akademiska arenan. Artiklar av rent inom-disciplinärt intresse, som begreppsutredningar, doktrinhistoria och vetenskapsfilosofi, måste ratas till förmån för texter som angriper aktuella samhällsproblem utifrån forskningens ståndpunkt. När forskningen bygger på statistiska metoder måste presentationen av dessa göras så att artiklarnas budskap går att utläsa utan att man har någon kunskap om dessa metoder.

En omläggning av detta slag är inte utan sina egna problem. Gentemot sociologsamhället gäller det att hitta artiklar som passar in i utgivningspolicyn. Detta kan vara problematiskt eftersom det inom-akademiska meritvärdet av dessa

artiklar är lågt. Jag tror dock att sociologer, i sin roll som intellektuella och samhällsmedborgare, ofta vill och kan bidra till debatten. Sådana artiklar skrivs ju redan idag, men publiceras på andra håll än i *Sociologisk Forskning*.

En viktig insats skulle också vara att söka skribenter utanför den egna disciplinen. Statsvetare, historiker, socialpolitiska forskare, kulturskribenter och – varför inte – ekonomer borde kunna se *Sociologisk Forskning* som ett tänkbart publiceringsforum. Ett värdefullt inlägg som en framtida redaktion kunde ta med sig från de tidigare är att publicera särskilda tema-nummer, fast nu med siktet inställt på samhällsdebattens arenor snarare än den egna disciplinen. Kanske kan man också överväga att börja arvoda skribenter i tidskriften.

Ett annat problem är naturligtvis att göra tidskriften synlig i det större medielandskapet. Detta kommer inte att bli lätt; här krävs långvarig och intensiv bearbetning av medieredaktioner, samhällsdebattörer och skribenter för att få upp ögonen för *Sociologisk Forskning*. Till att börja med kan man ju få dem att inse att tidskriften faktiskt existerar. Man kunde kanske också överväga att byta namn på tidskriften, till *Sociologisk Debatt*, för att markera övergången till en annan inriktning.

Om strategin ska lyckas krävs alltså mycket av en framtida redaktör. Redaktörens uppdrag blir dock omöjligt utan en bred uppslutning från det svenska sociologsamfundet. Ett eventuellt beslut att ändra tidskriftens inriktning bör därför för att vinna legitimitet tas vid ett av sociologförbundets årsmöten. De svenska sociologerna måste uppleva ett behov av att förändra tidskriften i denna riktning, och måste själva vara beredda att i någon mån bidra till projektet, om det ska ha en chans att lyckas. Jag menar att det vore värt ett försök; vi har inte mycket att förlora.

Noter

¹ Detta och andra påståenden om det faktiska läget bygger på bearbetningar som professor Olle Persson vid sociologiska institutionen i Umeå utfört.

² I vissa fall (Irene Wennemo på LO) döps sociologerna till ekonomer när de framträder i medierna.

Abstract

Why a Swedish journal of sociology?

The article discusses the problems of the journal "Sociologisk forskning", such as low scientific impact, and proposes a change of publishing policy in order to change the journal into a policy-oriented forum.